Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 3 (644). Wilnia, Piatnica 24 Studzienia 1936 h. Hod XII (XX)

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

Разгон Сходу Рады БХД

19.I.1936 г. гэта гістарычны дзень у жыцьці беларускага народу пад Польшчай. У гэты дзень польскай паліцыяй быў разаганы сход Рады Беларускай Хрысьціянскай Дэмократыі.

Ужо нешта паўтара году, як БХД на бачынах «Бел. Крыніцы» праводзіла дыскусію аб справе свайго абнаўленьня. Урэшце дыскусія была скончана і праект абноўленай праграмы апрацаваны. Заставалася толькі справу абновы аформіць. Зрабіць гэта паводле статуту БХД можа або Агульны Зьезд, або Рада. Цэнтральны Камітэт БХД уважаў, што склікаць Агульны Зьезд пры сучасным палітычным рэжыме, — гэта знача толькі наразіць сотні людзей на кошты. Заставалася склікаць Раду БХД, у склад якой уваходзяць ЦКБХД, Рэвізыйная Камісія і мужы даверу.

Пастаноўлена — зроблена. Рада была склікана на 19.I 36. Было гэта зроблена на падставе закону „o zgromadzeniach". У азначаны дзень на гадзіну 10 раніцы ў памешканьне Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры сабралася Рада лікам 25 чалавек, як прадстаўнікі ад усіх старон Зах. Беларусі. Даведаўшыся аб гэтым, некаторыя сябры і сымпатыкі БХД з Вільні, лікам таксама нешта да 25, таксама жадалі быць прысутнымі на нарадзе, як госьці. З прычын аднак фармальных гэта было немагчыма й у залі асталіся толькі радныя.

Браліся за нарады. Тымчасам на залю зьяўляецца паліцыя: камісар 3 камісарыяту, чыноўнік з тайнай паліцыі, сышчыкі і паліцыянты мундуровыя. Апрача гэтага паліцыя дыжурыла каля памешканьня на вуліцы.

У прысутных радных паліцыя прадусім скантралявала асабістыя довады, партыйныя білеты і запросіны, а так-жа запісала сабе «на памятку» іх прозьвішчы. Калі ўбачыла, што ўсё ўпарадку, што нават сьцьвердзіла ў пратаколе, тады заявіла, што сход разганяе на падставе арт. 20 п. 3 таго-ж закону „o zgromadzeniach", дзе гаворыцца „o względach bezpieczeństwa publicznego".

Рада аднак не расходзілася і паліцыя аставалася далей на залі. Цэнтральны К-т БХД выслаў сваіх дэлегатаў у старатства і ваяводства. Дэлегатамі былі: др. Грынкевіч, інж. Клімовіч і рэд. Пазьняк. Як з аднэй інстанцыі, так і з другой адказ быў адмоўны.

Стараньні гэтыя трывалі да чатырох гадзін. Радныя аставаліся ў залі ў прысутнасьці паліцыі, якая так-жа была там ад 10 да 2. Надыйшоў час абедны. Паліцыя пакінула залю. Радныя рашылі абедаць супольна на месцы. Тады ўзноў зьявілася паліцыя, яшчэ раз пацьвердзіла, што сход адбыцца ня можа і што абед можа трываць толькі гадзіну, а калі радныя будуць у залі даўжэй, дык будуць застасаваны санкцыі карныя. Урэшце радныя здэнэрваваныя падзеямі дня, выкарыстаўшы на абед гадзіну часу, пакінулі залю, удаючыся да фатаграфа, каб мець адбітку гістарычнай, разагнанай паліцыяй, Рады БХД.

Заля апусьцела. Можна было ў ёй толькі ўбачыць некулькі студэнтаў, што жыва вялі гутарку аб нязвычайных падзеях дня.

Урэшце надыйшла 5-ая гадзіна. У гэты час мела адбыцца лекцыя Кс. В. Гадлеўскага на тэму «Пачаткі гісторыі Беларусі». Пачало зьбірацца ў залю многа людзей. Нажаль польскія ўлады і на лекцыю, на гэты раз „ze względów formalnych", дазволу не далі. Паясьняла аб гэтым абвестка на дзьвярах залі.

Дык што-ж гэта ўсё знача, да чаго гэта ўсё вядзецца? Адказ лішні, ён ясны кожнаму сам праз сябе.

А што-ж з абновай БХД? Выглядае, што так яна ў паветры і павісла? Не. Справа гэта будзе давядзена да канца. Спадзяёмся, што Рада БХД усё-ж здолее яшчэ раз сабрацца і, не »загражаючы« «bezpieczeństwu publicznemu», аканчальна закончыць абнову сваей арганізацыі.

На заканчэньне цікава будзе адзначыць, што разгон Сходу Рады БХД здарыўся якраз у той дзень, калі ў ваўсім нашым краі праводзіліся праціўлітоўскія маніфэстацыі, падчас якіх у Вільні на Лукішкім пляцы грымелі прамовы аб польскай толеранцыі, — у той мамэнт, у тэй-жа Вільні (Завальная 1) адбывалася ўсё вышэй апісанае...

За родную школу!

Заклік Белар. Нацыянальнага Камітэту ў Вільні.

Прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, на сваім паседжаньні дня 22.I.1936 г., разглядзеўшы сучаснае народна-асьветнае палажэньне Беларусаў у граніцах Польскай дзяржавы, а так-жа праанялізаваўшы рэфэрат Куратара Віленскага Школьнага Вокругу аб народнай асьвеце ў нашым Краю, які быў прачытаны на сабраньні паслоў і сэнатараў у Вільні, а пасьля дня 26.XI.1935 г. апублікаваны ў прэсе, — сьцьвярджае, што:

1) для больш як 2.500.000 Беларусаў у Польскай дзяржаве толькі 69 школаў, у якіх, як цьвердзіць Куратар, „узята пад увагу беларуская мова," — гэта станоўча мала і гэтым патрэба народнай асьветы Беларускага народу ня выращана;

2) цьверджаньне Школьнага Куратара аб недахопе ў Беларусаў народнай сьведамасьці а праз гэта і пажаданьня школы ў роднай мове не згаджаецца з фактамі: — Беларусы ад 1926 да 1930 г. падалі польскім школьным уладам дэклярацыяў больш як на 412 беларускіх школаў;

3) Беларусы заўсяды і цяпер адчуваюць патрэбу роднай школы і яе рознымі спосабамі дамагаюцца.

Дзеля вышэйсказанага, а так-жа бяручы пад увагу неабходнасьць навучаньня дзяцей у роднай мове, Прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту гэтым заклікае беларускія арганізацыі і ўсё сьведамае беларускае грамадзянства ў сёлетнім 1936 годзе правесьці школьны плебісцыт — арганізавана памагчы беларускім сялянам і работнікам падаць польскім школьным уладам дэклярацыі за беларускую школу.

ПРЭЗЫДЫЮМ БЕЛАРУСКАГА НАЦЫЯНАЛЬНАГА КАМІТЭТУ:

(—) *Я. Пазьняк* старшыня (—) *Інж. Л. Дубейкаўскі* I віцэ-старшыня (—) *Мгр. М. Шкелёнак* II віцэ-старшыня

(—) *Інж. Клімовіч* скарбнік. (—) *Ул. Казлоўскі* сэкратар.

„Ludowy Front" u Polščy

U minułym hodzie pačaŭ twarycca ŭ Polščy h. zw. prociŭfašystaŭski „Ludowy Front", jaki pašyryŭsia ŭžo dawoli značna i pačynaje prajaŭlacca na ŭsiej dziaržaŭnaj polskaj terytoryi. Pieršyja wystupili z deklaracyjaj baraćby prociŭ fašyzmu niekatoryja polskija piśmienniki i publicysty. Paśla piśmieńnikaŭ zadeklarawali baraćbu z fašyzmam polskija socyjalisty — PPS—i polskija sialanskija partyi — „Stronnictwo Chłopskie", i „Stronnictwo Ludowe".

Praŭda, hety „front" nia maje ścisłaj arhanizacyi i nia maje adnaje supolnaj ani dyrektywy ani ekzekutywy, ale maje adnu supolnuju palityčnuju liniju baraćby z prajawami fašyzmu i ahułam prociŭ dyktatury ŭ Polščy.

Hety h. zw. „prociŭfašystaŭski front" u Polščy razrastajecca ŭšyr i ŭhłyb, asabliwa siarod moładzi. Siarod moładzi hety „front" wytwaraje nastroi mocna radykalnyja.

Pry hetym treba adciemić i toj fakt, jaki pakazwaje na adnosiny hetaha polskaha „suproćfašystaŭskaha frontu" da h. zw. narodnych mienšaściaŭ u Polščy. Hety polski „front" dla terytoryjalnych „mienšaściaŭ" deklaruje tolki aŭtanomiju i ŭwažaje za kanieśnaje padtrymliwańnie polščyny na „kresach".

Słowam, polskija demokraty zališnie prasiaknuty nacyjanalizmam i ŭ adnosinach da niepalakoŭ u Polščy mała ŭ čym roźniacca ad tych, suproć katorych u swajej dziaržawie tworać „supolny front".

Hety fakt pakazwaje, što ŭ Polščy pawinien paŭstać tak-ža adziny „front" narodnych „mienšaściaŭ" — Biełarusaŭ, Ukraincaŭ, Litoŭcaŭ i inš., jaki-b roŭnawažyŭ nacyjanalnyja imknieńni polskich nac. demokrataŭ.

Praŭda, miž Ukraincami, Biełarusami i Litoŭcami idejowy front isnuje, ale tolki idejowy!..

Woś-ža žyćcio pakazwaje i mnohich nawučyła, što nielha asłablać idejowaj łučnaści miž Ukraincami, Biełarusami i Litoŭcami, jakaja była karysnaj daŭniej, patrebnaja ciapier i nieabchodnaja ŭ budučyni.

Adziny biełaruski front i jaho raźbiwalniki.

Biełaruski adradženski ruch u Zach. Biełarusi maje charaktar nacyjanalna-socyjalny. Biełaruskaje sialanstwa, katoraje stanowić absalutnuju bolšaść u našym narodzie, nia znaje partyjnaha padzielu — heta ŭ bolšaści małaziamielnyja i biezziamielnyja ziemlaroby.

Nastroi hetaj biełaruskaj masy reprezentujuć biełaruskija arhanizacyi abjadnanyja ŭ adziny biełaruski front pad nazowam — Biełaruski Nacyjanalny Kamitet.

Hety biełaruski narodny front dawoli silny i wytrywały — ŭsie dasiulešnija ataki na jaho byli biazsilnymi. Treba skazać adnak, što ataki nakirawanyja na raźbiwańnie hetaha adzinaha biełaruskaha frontu nia byli biełaruskaha pachodžańnia i ŭsie jany mieli pačatak swoj ad dziejnikaŭ warożych da biełarusaŭ.

Hety adziny front arhanizawanych Biełarusaŭ pad Polščaj abjednywaje

ŭsich narodna dumajučych biełarusaŭ — sialan, rabotnikaŭ i intelihientaŭ.

Nie źmiaščajucca-ž u hetym froncie, abo suproć jaho wystupajuć tolki tyja biełarusy, na katorych dziejuć upływy wonkawaha charaktaru. Hetyja raźbiwalniki wystupali suproć adzinaha frontu biełarusaŭ daŭniej, raźbiwajuć jany biełaruskuju pracu i ciapier — raźbiwajuć adziny front biełaruskich paetaŭ i piśmieńnikaŭ...

p—k.

Pa Niomanie...

Jak-by wužaka, ujecca Nioman pa našaj ziamielcy. Ja lublu jeździć pa im ad Horadni tudy ŭharu, hdzie Łunna i Masty. Padarož heta adbywajecca na parachodzie „Jagiełło". Ja radžu choć kamu prajechacca pa biełaruskim Niomanie. U Niomanie wada čystaja, jak śłaza biełarusa. U im, jak u lustry, adbiwajucca jahonyja bierahi. Byccam žywyja, tolki što dahary, u Niomanie ja baču duby, jasieni, klany i biarozki. Tam i siam pa bierahoch abapał stajać biełaruskija chatki. Dawoli husta i adważna na horcy ci ŭ łažku raskinulisia staryja biełaruskija wioski. Miła hladzieć na hety krajabraz Niomanaŭ. Zdajecca, sieŭ-by ja na henym bierazie Niomana i pisaŭ by biespierastanku ab minułych i sučasnych biełaruskich padziejach. Nia dziŭna, što wialikija ludzi ab Niomanie niamała pisali. Pra Nioman pisała Ožeškowa, Adam Mickiewič, Jakub Kołas, Žyłunowič i inš.

Woś-ža jedziem.

„Jagiełło" až uhinajecca ad pasažyraŭ. Stary, jon zasopsia, burčyć, kašlaje i złujecca, zadychajecca i ledź daciahnuŭ da henaha miesca, hdzie raka Świsłač abnimajecca z Niomanam. Na złość usim tut „Jagiełło" adpačywać uziaŭsia. Na jaho pabiełarusku kryčyć „kapitan", ale jon i henaha „kapitana" nia słuchaje. Na mieli staŭ i niama rady. Dobryja dźwie hadziny prajšli, pakul jaho skirawali ŭ hłybiejšyja wody.

U časie prymusowaha adpačynku zahawaryli ludzi na „Jagielle", dy hawaryli jany ŭsiečysta pabiełarusku. Sam „kapitan" i to kamandu dawaŭ pabiełarusku. Z pad Łunny, z Mastoŭ, z pad Słonima, z nad Ščary jechali biełarusy. Hetyja našy ludzi, honar i sława im, uporysta hawaryli tut pabiełarusku. Padatkniecca da ich chto z polščynaj, dyk jany jaho abdarajuć zimnym niedawieram. Adrazu jany tady maŭčać, trymajucca tolki siabie i swajho jazyka. A jak daŭžej chto im z hetym dakučaje, tady jany tolki machorku swaju kurać, dy plujuć na wody Niomana.

W. D—a.

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

З арганізацыйнага жыцьця БХД. На іншым месцы сяньняшняй „Бел. Крыніцы" шырэй апісана справа разгону паліцыяй сходу Рады БХД, які быў склікан на мінулую нядзелю 19 студня сёлета. Дзень прад тым, знача 18 студня сёлета прыгатаваўчыя нарады да сходу Рады БХД вёў Цэнтральны Камітэт БХД, які між многімі іншымі арганізацыйнымі справамі апрацаваў канчальна праект праграмы і статуту БХД. Праект праграмы ў аканчальнай рэдакцыі ЦК-БХД зьмяшчаем у гэтым нумары „Бел. Крыніцы", праект-жа статуту адкладаем да нумару наступнага. З друкаванага ў гэтым нумары праекту праграмы бачым, што і Цэнтр. Камітэт БХД стаў на тым становішчы, каб абноўленая арганізацыя называлася „Беларускае Народнае Аб'яднаньне — Б.Н.А."

Як трэба разумець закон? На мінулую нядзелю 19-га студня сёл. Віленскі Аддзел БІГіК арганізаваў публічную лекцыю на тэму „Пачаткі гісторыі Беларусі". Па лекцыі меліся быць харавыя беларускія песьні і дэклямацыі выбраных твораў беларускіх паэтаў. На пададзенае ў гэтай справе паведамленьне ў Віленскае Гарадзкое Стараства — як заўсёды дагэтуль, а нават аплачанае гэрбавымі маркамі, чаго дагэтуль не вымагалася — ў дзень прад лекцыяй прыйшоў з названага старэства адказ адмоўны. На інтэрвэнцыю ў адпаведных уладаў быў дадзены адказ, што праўная асоба (знача — Інстытут) склікаць публічна сход (лекцыю) ня можа і павінна арганізаваць яго асоба фізычная. Улады паклікаюцца пры гэтым на арт. 5 закону аб сходах з дн. 11.III.32 г.

Ня месца тут спрачацца, як трэба разумець успомнены пункт закону аб сходах. Паведамляем тут толькі, што гэту самую лекцыю, з тымі-ж вокальнымі дадаткамі, у тэй-жа залі Інстытуту пры Завальнай вул. 1—1 ладзіць у наступную нядзелю 26.I.36 г. асоба фізычная (прыватная) — інж. А. Клімовіч. Пачатак а гадз. 17-ай. Уход вольны і бясплатны.

Ёлачка для беларускіх дзетак. 12-га г. м. дзякуючы стараньню рэдакцыі час. „Пралескі" і групы віленскіх бацькоў-беларусаў была сарганізавана ў залі Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры ў Вільні ёлачка для беларускіх дзетак. На гэтую каляднюю дзіцячую імпрэзу прыйшло больш 30 ці дзяцей, а так-жа й бацькі. Ёлачка адбылася вельмі ўрачыста і ў дужа прыемнай атмасфэры. Спачатку дзеткі гулялі, сьпявалі, ігралі, дэклямавалі беларускія вершы, палілі сьвечкі і прыглядаліся да розных цацкаў, а пасьля ўважна слухалі беларускіх калядак, каторыя прыгожа сьпяваў хор БІГіК. На заканчэньне заснаўчык „Пралесак" а. др. Ст. Глякоўскі і грам ка М. Пазьнячыха раздалі дзецям падаркі. Адбылася пры тым супольная фатаграфія.

Пажадана, каб такія і падобныя імпрэзы для беларускіх дзетак адбываліся часьцей, і ня толькі ў Вільні, але і на правінцыі, ды каб яны былі арганізаваны крыху шырэй, г. зн. каб маглі на іх прыходзіць дзеці шырэйшых беларускіх кругоў.

Падзяка. Бел. Інстытут Гасп. і Культ. дзякуе грам. Пятру Бораку за прысланую ў музэй Інстытуту вартасную старадаўнюю манэту, а д-ру Я. Малецкаму за 7 паштовых значкоў (у тым ліку тры беларускія значкі).

Паседжаньне Прэзыдыюму Беларускага Нацыянальнага К-ту. 22 г. м. адбылося паседжаньне Прэзыдыюму Бел. Нац. К-ту, на якім разглядалася справа беларускага школьніцтва ў Зах. Беларусі і пастаноўлена заклікаць культурна-асьветныя арганізацыі і ўсё грамадзянства да падаваньня школьным уладам дэкляарацыяў за беларускую школу. У гэтай справе пастаноўлена выдаць асобны заклік, які зьмяшчаем на іншым месцы нашай газэты.

Прапазыцыя утраквізацыі Беларускага Музэю ў Вільні. Даведваемся, што Віленскае „Т-ва Пшыяцюл Наук" запрапанавала „Беларускаму Навуковаму Т-ву" перанясеньне і злучэньне Беларускага Музэю з гістарычнымі зборамі „Т-ва Пшыяцюл Наук." Цікава, як паставіцца ў гэтай справе „Беларускае Навуковае Т-ва."

Канфіскаты. У мінулым тыдні адміністрацыйныя ўлады сканфіскавалі № 1 (2) газэты „Наша Воля" і № 1 (16) „Новы Шлях."

Складайцеся на адзіны ў Зах. Беларусі квартальны літаратурна-навуковы журнал „Калосьсе". Складка на адну кніжку найменш 1 зл. — Кніжка 5-я „Калосься" (першая ў гэтым годзе) ужо ў друку. — Прысылайце дзеля друку матарыялы, адпаведныя характару журналу!

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная 1—2.

Грошы перасылаць найлепш г. зв. разрахунковым нераказам, які можна купіць на кожнай пошце (1 грош ва экзэмпляр).

Palityka S.S.R.R.

Z pramowy Mołatawa.

Staršynia rady narodnych kamisaraŭ Mołataŭ dnia 11 h. m. wystupiŭ u CIK z pramowaj ab mižnarodnaj palitycy Sawietaŭ, u jakoj miž inšym zajawiŭ:

S.S.R.R. choča supakoju — sawieckija adnosiny z druhimi dziaržawami raźwiwajucca narmalna i zroblena ŭsio mahčymaje dziela supakoju ŭ Eŭropie i ŭ Azii.

Dziela zakrapleńnia eŭrapejska-ŭschodniaha supakoju zaklučany sawiecka-francuski, a tak ža i sawiecka-čechasławacki dahawor.

Adnosiny Sawietaŭ z Anhlijaj zusim dobryja i jość nadzieja, što jany na horšyja nia źmieniacca.

Suadnosiny S.S.R.R. z Zł. Štatami Ameryki raźwiwajucca ahułam narmalna, asabliwa ŭ halinie haspadarčaj, nie zważajučy na častyja wystupleńni amerykanskaj presy suproć zbližeńnia S.S.R.R. z Amerykaj.

Nieparazumieńnie Sawietaŭ z Uruhwajem pieradana na razhlad u Lihu Nar.

Sawiety majuć dobruju wolu naładzić lepšyja suadnosiny z Niamieččynaj, ale suproć hetaha staić ciapierašni niamiecki ŭrad, jaki pasiahaje na S.S.R.R.

Adnosiny Japonii da S.S.R.R. padazronyja — japonski ŭrad dyplamatyčna adkazwajecca zaklučyć z sawieckim uradam dahawor ab nienapadańni; japonska-mandžurskija addzieły wojska wielmi časta napadajuć na sawieckuju pahraničnuju stražu i hetak prawakujuć narušeńnie mirnych suadnosinaŭ.

U kancy Mołataŭ adznačyŭ, što byccam zaklučany wajenny dahawor miž Japonijaj, Niamieččynaj i maje z hetym dahaworam Polšč, jaki škirawany prociŭ S.S.R.R.

Mołataŭ adznačaŭ, što italijanska-abisynskaja wajna moža wyklikać wajnu i ŭ Eŭropie, dyk Sawiety buduć zbroicca, kab byŭ mir...

„Azija dla azijataŭ"

Japonija kinuła klič „Azija dla azijataŭ" i konsekwentna da hetaj mety jdzie. Nadowiačy była ŭ Londanie h. zw. „morskaja narada" pradstaŭnikoŭ „morskich" dziaržaŭ, jakaja mieła radzić ab ahraničeńni zbrajeńnia na mory. Narada hetaja nie adbyłasia, bo jaje sarwała Japonija, jakaja ad hetaj narady adkazałasia.

Ab što tut idzie?

Japonija choča mieć swabodu zbrajeńnia na mory, suproć čaho stajać Anhlija i Ameryka.

Anhlija i Ameryka majuć swaje intaresy ŭ Kitaju. Jaho starajecca padparadkawać sabie Japonija i wycisnuć adtul upływy eŭrapejskija i amerykanskija. Dziela hetaha Japonija zbroicca i nia choča paddacca ahraničeńniu zbrajeńnia.

Праект праграмы Беларускага Народнага Аб'еднаньня

I. Галоўныя палітычна-грамадзкія мэты.

§ 1. а) Б.Н.А., стоячы на прынцыпе самастанаўленьня народаў, імкнецца да самастойнасьці Беларускага Народу на ўсіх яго этнографічных землях, аб'яднаных у незалежную дзяржаву;

b) Б.Н.А. імкнецца да таго, каб у незалежнай Беларусі быў створаны такі грамадзкі лад, які, апіраючыся на працы, грамадзкай роўнасьці і справядлівасьці, не дапускаючы да эксплёатацыі адных другімі, заспакойваў-бы палітычна-грамадзкія, культурныя і эканамічныя патрэбы грамадзян;

c) Б.Н.А. проціў усякай дыктатуры, як капіталізму, фашызму, камунізму і інш.

II. Шлях да мэтаў.

§ 2. Б.Н.А. да сваіх мэтаў ідзе:

а) дарогай арганізаваньня, усьведамляньня беларускага сялянства, работнікаў і інтэлігенцыі на грунце грамадзкай роўнасьці, справядлівасьці і беларускай народнай культуры. Дзеля гэтага Б.Н.А. вядзе палітычную працу, арганізуе і памагае арганізаваць прафэсыянальныя саюзы, закладае беларускія школы, народныя дамы, ладзіць лекцыі, рэфэраты, курсы, зьезды, выдае кніжкі, газэты і г. д.

b) Б.Н.А. праводзіць сваю дзейнасьць так-жа на грунце палітычна-грамадзкіх устаноў, выкарыстываючы тыя варункі, у якіх жыве Беларускі Народ,

c) Б.Н.А. урэшце, ідучы да сваіх мэтаў, змагаецца так-жа ўсімі іншымі магчымымі дастойнымі спосабамі.

III. Адносіны да суседніх і іншых народаў.

§ 3. Б.Н.А. лічыць сваім ідэалам, каб Беларускі Народ меў добрыя адносіны з усімі народамі на падставе ўзаемнасьці, роўнасьці і міжнароднай справядлівасьці.

IV. Палітычныя і грамадзкія правы.

§ 4. Б.Н.А. за роўныя правы для ўсіх грамадзян.

§ 5. Б.Н.А. за свабоду сходаў, друку, слова, сумленьня, арганізацыі таварыстваў і прафэсыянальных саюзаў.

§ 6. Б.Н.А. дамагаецца поўнай свабоды выбараў у дзяржаўныя і самаўрадавыя ўстановы на падставе агульнага, простага, тайнага, роўнага і прапарцыянальнага галасаваньня.

§ 7. Кожная нацыянальнасьць мае права карыстацца сваей мовай у агульна-грамадзкім і палітычным жыцьці.

V. Самаўрады.

§ 8. Б.Н.А. стаіць за тое, каб грамадзкія культурныя і гаспадарскія справы мясцовага характару належалі да тэрыторыяльных, гаспадарскіх і прафэсыянальных самаўрадаў.

VI. Школа.

§ 9. Б.Н.А. за дэмократызацыю асьветы. Дзеля гэтага асьвета агульна-падставовая — абавязкавая для ўсіх і на кошт дзяржавы або самаўраду.

§ 10. Навучаньне можа адбывацца так-жа прыватна на кошт уласны грамадзян.

§ 11. Навука ў школах павінна адбывацца ў роднай бацькаўскай мове дзяцей.

§ 12. Школы прыватныя карыстаюцца такімі-ж правамі, як і дзяржаўныя.

§ 13. Б.Н.А. за пашырэньне школ землеробскіх, тэхнічных і агулам прафэсыянальных.

§ 14. Б.Н.А. за права і вольнасьць шырокай прасьветнай працы пазашкольнай (прасьветныя арганізацыі, чытальні, бібліятэкі, тэатр, народныя дамы, народныя унівэрсытэты і інш.).

§ 15 БНА за тое, каб закладаючы бурсы і інтэрнаты, а такжа вызначаючы стыпэндыі на кошт дзяржавы й самаўрадаў, дапамагаць дзецям сялян і работнікаў здабываць сярэднюю й вышэйшую асьвету.

VII. Рэлігія.

§ 16. Б.Н.А. за свабоду існаваньня рэлігіі і дзейнасьці рэлігійных установаў і за свабоду вызнаваньня рэлігіі.

§ 17. Б.Н.А. за тое, каб рэлігійныя ўстановы, у сваей рэлігійнай працы, як у сьвятынях, школах і інш., карысталіся роднай мовай сваіх верных.

§ 18. Б.Н.А. проціў выкарыстываньня рэлігіі палітыкай.

VIII. Справа ўласнасьці.

§ 19. Грамадзкі парадак Беларускага Народу агулам павінен апірацца на прынцыпе прыватнай уласнасьці.

§ 20. Прыватная аднак уласнасьць павінна так быць ўрэгулявана і абстаўлена законам, каб ня была шкоднай агульна-грамадзкаму дабру.

§ 21. Побач уласнасьці прыватнай можа быць так-жа і ўласнасьць супольная (прыватна-грамадзкая, дзяржаўная), дзе гэтага хочуць людзі і дзе гэтага вымагае агульна-грамадзкае дабро.

Z pramowy ministra ŭnutranych spraŭ ab pałažeńni ŭ Polščy

Na pasiedžańni sojmawaj budžetnaj kamisii ministr unutranych spraŭ Račkiewič dnia 20 h. m. skazaŭ pramowu, z jakoj pradstaŭlajecca pałažeńnie biaśpiečnaści ŭ Polščy hetak:

Pałažeńnie biaśpiečnaści wa ŭsiej dziaržawie ŭ minułym hodzie pahoršyłasia. Uzrasło ahulnaje prastupstwa. Uzrasło ŭ hetym časie tak-ža prastupstwa pawažnaha charaktaru: dziaržaŭnaj zdrady, bandyckich napadaŭ, napadaŭ paasobnych.

Pamnožylisia tak-ža wypadki buntaŭ i suproćstaŭleńniaŭ uładzie. Uzrasła dziejnaść nielehalnaja — kolportaž nielehalnych drukae adbywańnie nielehalnych sabrańniaŭ i lik masawych wystupleńniaŭ. Uzrasła tak ža dziejnaść arhanizacyjaŭ rewalucyjnych i terorystyčnych, asabliwa na ŭschodnich „kresach".

Polskaja zahraničnaja palityka

U sojmawaj Kamisii zahraničnych spraŭ ministr Bek 14 h. m. wystupiŭ z ekspoze ab polskaj zahraničnaj palitycy, jakaja pradstaŭlajecca hetak:

Polšč u italijanskaj wajnie nie zacikaŭlena i ŭtrymliwaje dobryja adnosiny z Italijaj, a tak-ža nie zajmaje stanowišča prociŭ Anhlii.

Polskaja palityka trymajecca paktu Lihi Narodaŭ datul, pakul bolšaść dziaržaŭ prytrymliwajecca hetaha paktu. Polšč nia moža pajści na asłableńnie Lihi Narodaŭ, jakaja źjaŭlajecca centram mižnarodnaha supracoŭnictwa.

Paśla zaklučeńnia dahaworu ab nienapadańni z Sawietami, Polšč zaklučyŭšy dahawor z Niamieččynaj ukraplaje mir miž Zachadam i SSRR.

Litwa nie padtrymliwaje z Polščaj dobrasusiedzkich adnosinaŭ, a Čechasławaččyna praśleduje ŭ siabie palakoŭ.

Liha Narodaŭ

U paniadziełak 20 h. m. pačałasia 90-taja sesija Rady Lihi Narodaŭ. Na hetaj sesii buduć razhladacca biahučyja sprawy apošnich padziejaŭ u mižnarodnym žyćci. Na paradku dnia, miž inšymi, staić sprawa sawiecka-uruhwajskaha incyndentu, sprawa Hdansku i sprawa italijanska abisynskaj wajny.

Hutarki i pratesty.

Z nahody adčynieńnia sesii Rady Lihi Narodaŭ u Ženewie, aprača hutarak aficyjalnych, adbywajucca tam ciapier usiakija hutarki nie aficyjalnyja, matarjał da jakich źbirajecca adusiul. Hetym razam palityki ŭ Ženeŭskich restaranach buduć mieć što hawaryć i ab našych ziemlach, bo, jak dawiedwajemsia, Wilenski polski Pratestacyjny Kamitet, jaki kirawaŭ niadzielašniaj (19 h.m.) demonstracyjaj u našym Kraju, wysłaŭ polskamu ministru zahraničnych spraŭ pałk. Beku ŭ Ženewu telehramu, prosiačy hetak ministra, kab jon uziaŭ pad uwahu hetuju sprawu i należna joj pakirawaŭ. Telehramu padpisali: staršynia hienerał Mikałaj Osikowski, siabry: b. ministr Aleksander Meštowič, Ad. Babianski i inž. Glatman.

Armija Lihi Narodaŭ. Paśla taho, jak Liha Narodaŭ akazałasia biazsilnaj, kab zabaranić wajnu Japonii proci Kitaju (Mandžuryi) i Italii proci Abisynii, znajšlisia prajektadaŭcy sarhanizawańnia mižnarodnaj armii, jakaja zaležyła b biespasredna ad Lihi Narodaŭ i wykonywała-b jejnyja zahady. — Hetki prajekt padaje ŭ londynskim „Times" (čas) lord Doze.

Sumnaja statystyka. Pawodle statystyčnych abličeńniaŭ biura Lihi Narodaŭ, u 1934 h. na całym świecie z hoładu i niedastatku pamiarło 2.400 000 asob, samahubstwamža z niedastatku sposabaŭ da žyćcia končyła 1.200.000 duš.

Z Abisynskaha frontu. Abisynija zmušana baranicca ad italijancaŭ na dwuch frontach: na poŭnačy i na paŭdni. Z pačatkam Nowaha Hodu Abisyncy ažywili swaju dziejnaść na froncie paŭnočnym, adbirajučy nazad tyja abšary, z jakich spačatku wajny biaz boju adstupili, dy zdabywajučy wialikija zapasy zbroi i prawijantu. Italijancy pry hetym staralisia wykarystać swaje aeraplany, ale zrabili heta nieŭpapad, bo zamiest abisynskaha wojska, pačali absypać bombami placoŭki mižnarodnaha Čyrwonaha Kryža, čym u kancy sami sabie zaškodzili.

Za apošni tydzień pačałosia ažyŭleńnie i na paŭdzionnym froncie, ale tut užo pierawažna z boku italijancaŭ, jakim i ŭdałosia tymčasam adsunuć abisyncaŭ u hory. Kamandzier abisyncaŭ na hetym froncie Ras Desta zajawiŭ, što jon adsunuŭsia ŭ hory tamu, što atrymaŭ nakaz ad negusa aščadžać siły i nia źwiazwacca ŭ boj ŭ adkrytym terenie wyhodnym dla italijancaŭ i niawyhodnym dla abisyncaŭ.

Пісьмы з вёскі

За родную газэту.

Чэраўкі, каля Кабыльніка, Прыпадкова папала ў нашую вёску газэта „Беларуская Крыніца," з якой даведваемся аб жыцьці Беларусаў і аб галоўных падзеях у сьвеце. Зацікавіліся нашыя сяляне роднай газэтай і некаторыя пастанавілі мець „Бел. Крыніцу" заўсяды — паслалі ў рэдакцыю пісьмо і папрасілі прысылаць газэту.

У нас ёсьць польская школа, пры якой сарганізаваны г. зв. „зэспул тэатральны." Гэты „зэспул" ладзіць прадстаўленьні, ведама, польскія і выпісвае для нашай моладзі польскія газэты. Моладзь нашая лепш цікавіцца беларускімі газэтамі, чымся польскімі.— Як паявіцца ў вёску беларуская газэта або кніжка, дык выходзяцца хлопцы ў адно мейсца і супольна чытаюць.

Падаючы аб вышэйапісаным у рэдакцыю, просім паясьніць, як пісаць у газэту весткі з нашай старонкі і як залажыць сваю, беларускую біблятэку.

Маладыя Беларусы.

АД РЭДАКЦЫІ: у газэту пішэце аб праявах жыцьця грамадзкага, культурнага, народнага і агулам аб усім, што мае характар агульны, народны, палітычны. Выпішце з кнігарні кніжкі і будзе бібліатэка. Залажэце гурток Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры і ладзьце свае, беларускія прадстаўленьні.

Дамаганьне беларускай газэты.

Пачапава, Наваградзкі пав. У 1934 г. у лютым я паслаў складку на „Бел. Крыніцу" 4 зл. і атрымаў прэмію з кніжак, за каторыя я і ўся нашая моладзь дзякуем выдавецтву „Бел. Крыніцы." З пачатку году газэта „Б. Кр." прыходзіла да нас у вёску акуратна, пасьля пачала прыходзіць неакуратна, а ў канцы і перастала. Хто тут вінават, ня ведама, пошта ці адміністрацыя? Дзеля гэтага зьвяртаю ўвагу адміністрацыі, каб газэту высылала акуратна і спраўджала, ці пошта даручае. Пры гэтым мушу адзначыць, што гэнея мая заўвага ня ёсьць маёй асабістай, але гэта просьба мясцовых людзей, якія зацікаўленыя беларускай газэтай — „Бел. Крыніцай" і незалежніцкім кірункам. Гэтая газэта нясе ў нашую вёску сьвятло, пачуцьцё народнае і дэмаскуе прадажнікаў беларускай справы, якія наступаюць на нашую моладзь.

Ятраўскі.

АД РЭДАКЦЫІ: Усім нашым чытачом газэту высылаем акуратна.

Roznyja wiestki

Z POLŠČY

Pawodka administracyjnych štrafaŭ. Pawodle padličeńniaŭ Hałoŭnaha Statystyčnaha Biura za čas ad 1.X.1934 h. da 30.IX.1935 h. u całaj Polščy było nałožana 1.102.765 administracyjnych štrafaŭ. Na kožnych 10.000 nasielnictwa prypadaje ŭ siarednim 329 štrafaŭ. U sud śkirawana było 3.2 prac. usich spraŭ.

Uznoŭ štrajki ŭ promyśle. Apošnim časam u łodzkim promyśle ŭznoŭ pačalisia štrajki. Pryčynaj štrajkaŭ jość pahroza astanoŭki niekatorych fabryk, a tak-ža namiečanaja abnižka rabotnickich zarabotkaŭ.

Z ZAHRANICY

Adstaŭka kabinetu Lawala ŭ Francyi. Paśla taho, jak čatyry radykalnyja ministry kabinetu Lawala padalisia ŭ adstaŭku, dnia 22 h. m. padaŭsia ŭ adstaŭku i cełу kabinet. Dymisyjanawanyja ministry wykonwajuć swaje abawiazki da času ŭkompletawańnia kabinetu nowaha.

Śmierć anhielskaha karala Juraha V. Unočy z 20 na 21 h. m. pamior anhielski karol Jury V. Niabožčyk u minułym 1935 h. uračysta światkawaŭ 25 uhodki swajho panawańnia. Karaleŭski tron Brytyjskaj Imperyi zaniaŭ najstarejšy syn niabožčyka prync Uelski, pryjmajučy imia Edwarda 8-ha.

Z WILNI.

Prociŭlitoŭskija pratesty. U Wilni 19.I.36 na placy Łukiskim adbyłosia wieča, na jakim pramoŭcy wystupali z pratestam prociŭ Litwy z tej pryčyny, što byccam tam litoŭcy kryŭdziać palakoŭ. Padobnyja wiečy byli i ŭ inšych miascoch našaha kraju. Palaki ŭważajuć, jak heta widać z presy, što heta byli pratesty miascowaha nasielnictwa. Tymčasam, jak my wiedajem, dyk miascowaje nasielnictwa, z małymi wyniatkami, z hetymi pratestami faktyčna nia mieła ničoha supolnaha, bo ž nia pryniali ŭ ich udziełu ani biełarusy, ani tym bolš litoŭcy.

Kanfiskata. „Przegl. Wil." Nr. 1—2 skanfiskawany za dwa artykuły: „Recydywa" i „Co dalej?". Administracyjnyja ŭłady ŭ hetych artykułach uhledzili niepraŭdziwyja wiestki.

IX. Зямля.

§ 22. Зямля і ўсе прыродныя багацьці на Беларусі, на падставе прыроднага права, зьяўляюцца ўласнасьцяй Беларускага Народу.

§ 23. Валаданьне і карыстаньне зямлёй на Беларусі павінна быць апёрта на падставе права ўласнасьці (глядзі § 19).

§ 24. Прыватная зямельная ўласнасьць павінна быць урэгулявана так, каб ня шкодзіла агульна-грамадзкаму дабру (глядзі § 20).

§ 25. Вобак прыватных зямельных гаспадарак могуць існаваць і гаспадаркі колектыўныя, дзе гэтага хочуць людзі, а так-жа дзе гэтага вымагае агульна-грамадзкае дабро (гл. § 21).

§ 26. Найбольш адпаведнай формай прыватнай зямельнай гаспадаркі Б.Н.А. уважае гаспадарча-самавыстарчальныя хутары.

§ 27. Хутары павінны мець зямлі ня больш такой нормы, якой хапае на дастатнае выжыўленьне і культурнае ўтрыманьне сялянскай сям'і.

§ 28. Беззямельныя і малазямельныя сяляне зямлю атрымоўваюць бяз выкупу.

§ 29. Разрахунак за зямлю з ўласьнікамі праводзіць дзяржава.

§ 30. Арганізаваньне зямельных гаспадарак, а так-жа азначаньне колькасьці зямлі і варункаў яе атрыманьня праводзіцца адпаведнымі органамі, у паразумленьні з тымі, каторых гэта безпасрэдна датыча.

§ 31. Б.Н.А. імкнецца да пашырэньня і павялічэньня зямельна-гаспадарскай культуры.

§ 32. Б.Н.А. за справядлівыя цэны на прадукты сялянскія і фабрычныя: проціў выкарыстываньня вёскі местам і наадварот.

§ 33 Б.Н.А. проціў чужога асадніцтва на беларускіх землях.

X. Справы работніцкія.

§ 34. Для работнікаў фабрычных Б.Н.А. бароніць:

a) васьмі-гадзінны дзень працы,

b) права страйку, як абарону ад вызыскаў, і права праф-саюзаў,

c) калектыўныя ўмовы, дзеля забясьпечаньня лепшай аплаты,

d) забарону начной працы (вынятак там, дзе вымагаюць тэхнічныя варункі або грамадзкія патрэбы),

e) забарону працы шкоднай здароўю жанчыны,

f) забарону працы дзяцям у фабрыках, неадпаведную іх веку,

g) нядзельны адпачынак.

§ 35. Б.Н.А. за праўную апеку над працоўнымі на зямлі, у фабрыках і над хатняй службай адумысловым ўставадаўствам.

§ 36. Б.Н.А. бароніць усе дасюлешнія сацыяльныя і прафэсыянальныя здабычы работнікаў, а так-жа змагаецца за іх пашырэньне і далейшае разьвіцьцё.

XI. Адносіны між сялянствам, работнікамі і інтэлігенцыяй.

§ 37. Б.Н.А. за салідарнасьць сялян, работнікаў і інтэлігенцыі і ўсіх працоўных.

§ 38. Б.Н.А. проціў дыктатуры работнікаў над сялянамі і наадварот.

§ 39. Б.Н.А. імкнецца да таго, каб не пролетарызаваць грамадзян, але надзяляць іх уласнасьцяй: сялянскіх работнікаў надзяляць зямлёй, а фабрычных рабіць супольнікамі прадпрыемства. Б.Н.А. імкнецца да таго, каб і фабрычных работнікаў надзяляць зямлёй, дзе-б яны маглі мець прынамся гарод і пабудаваць сабе хату.

XII. Ахова здароў'я і грамадзкая апека.

§ 40. Б.Н.А. за грамадзкую ахову здароў'я грамадзян.

§ 41. Б.Н.А. за соцыяльную ахову над інвалідамі і сіротамі.

XIII. Коопэрацыя.

§ 42. Б.Н.А. за пашырэньне спажывецкай, вытворчай, гандлёвай, крэдытнай і інш. коопэрацыі (коопэратыўныя крамы, малачарні, аляярні, льнярні, пазычкова-ашчадніцкія касы, коопэратывы здароўя і г. д.) і за поўную свабоду ейнага разьвіцьця.

XIV. Падаткі.

§ 43. Мерай падаткаў павінен быць даход. Дзеля гэтага, хто больш мае даходу, той прагрэсыўна больш плаціць і падатку. Сяляне плацяць залежна ад колькасьці і катэгорыі зямлі, а гараджане—ад сваей маемасьці. Катэгорыю зямлі ўстанаўляюць сялянскія камісіі пры самаўрадах, а ацэнку маемасьці ў гарадох — такія-ж камісіі складзеныя з гараджан.

§ 44. Б.Н.А. проціў падаткаў пасрэдных (укосных) на прадукты першай патрэбы, як на соль, газу, цукар і інш.

§ 45. Б.Н.А. за адзіны падатак, гэта знача за такі, які-б вызначаўся раз у год, з разлажэньнем на раты і з азначэньнем тэрміну.

§ 46. Даход патрэбны толькі на пражыцьцё павінен быць ад падаткаў зусім звольнены.

XV. Суд.

§ 47. Суд павінен быць незалежны ад палітычных кірункаў і ад адміністрацыі.

§ 48. Ува ўсіх важнейшых крымінальных і палітычных справах прыгавары пастанаўляюцца судамі прысяжных.

§ 49. Б.Н.А. проціў кары сьмерці.

XVI. Войска.

§ 50. Б.Н.А. змагаецца з палітыкай мілітарызму і ймкнецца да замены сталай арміі народнай міліцыяй.

Дамагайцеся газэты на пошце і калі пошта вінавата, пішыце ў Дырэкцыю Пошты скаргу. Кантроль даручэньня газэты з пошты хутчэй належа да самога падпішчыка, як да адміністрацыі часапісу.

Вясковыя падзеі.

Лядкі, Стаўпецкага пав. Дабра няма ў нашай ваколіцы—надта многа йшчэ ёсьць „дзікіх" людзей. У нас ёсьць „Пажарная Стража" і гурток Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры. Надовячы „Стража" ладзіла польскае прадстаўленьне — ставілі безсэнсовую сцэну Вырозумялы Комісаж." На гэтае прадстаўленьне зайшлі і некаторыя сябры Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры. Пасьля прадстаўленьня пачалася бойка — „дзікуны" напалі на сяброў гуртка Інстытуту, якія змушаныя былі бараніцца фізычнай сілай і абараніліся.

Другое здарэньне было гэткае: У нашай вёсцы адбыўся сход дзеля перавыбараў управы „Пажарнай Стражы." На сход прыбыў паветавы інструктар, які загадаў выключыць з „Пажарнай Стражы" тых асоб, што належаць да гуртка Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры Такім чынам з нашай „Пажарнай Стражы" выключаны і начальнік гэтай стражы, бо ён зьяўляецца так-жа сябрам Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры.

Влад.

Пародная сьведамаць шырыцца.

Стахоўцы, Постаўскага пав. У нашай вёсцы народная сьведамасьць шырыцца. Прыходзіць 9 экзэмпляроў розных беларускіх газэт у вёску, а моладзь і старэйшыя ахвотна іх чытаюць. Чытаюць нашыя людзі і беларускія кніжкі. Гэтак жывуць духовым жыцьцём сьведамыя людзі. Нясьведамыя жывуць у цемнаце — нічога яны ня чытаюць і нічым, апрача дэнатуркі, ня цікавяцца.

Летась 8 верасьня, як па ўсей Польшчы, былі выбары — галасаваньне ў нас адбылося ў Занарачы, за 3 вярсты ад нашай вёскі. Сьведамыя беларусы ведалі, што нашых кандыдатаў у Сойм і Сэнат ня было, дык і галасаваць не хадзілі, хадзілі галасаваць нацыянальна нясьведамыя сяляне і аддавалі свае галасы за расейца Пімaнава.

Нашыя сяляне крыху абмаскоўленыя і па сваей цемнаце некаторыя трымаюцца расейшчыны, якая ў нашай вёсцы ёсьць сымбалям цемнаты. Сьвятлейшыя людзі—гэта нацыянальна сьведамыя беларусы.

Тут трэба адзначыць, што сымбаль цемнаты ў нашай вёсцы зьнікае, людзі прасьвячаюцца і народна ўсьведамляюцца.

Ів. Хоц.

Ciarpiać i hoład i choład.

Wioska Brančany, Biełastockaha pawietu. Brančary sływuć tut u wa ŭsiej akolicy. Jany družny narod. Hrudźmi stajać adzin za druhoha. Začapić hdzie brančanca, to za jaho ŭsia wioska biarecca i tamu ad ich ciažka abaranicca. Zatoje, peŭna, i heta wioska nazwałasia Brančana i. U Brančanach biełaruskaja świedamaść nia duža wialikaja, ale bolšaja jana, čym napr. u Pamihačach. Brančancy ŭžo takuju biełaruskuju naturu majuć, što wialikich ceremonijaŭ jany z nikim nia robiać. Prad nikim jany nie nadymajucca, jak taja prad wałom žaba. Jany duža naturalnyja biełarusy. Jak lepiej, jak lahčej, tak jany i haworać. Żywuć tut ludzi z pracy ruk. Ziamli ŭ ich pa zahončyku. Tak i siak paraskidanyja ŭ wioscy chatki. Druhija wioski z brančancaŭ padśmiejwajuć, byccam jany duža prostyja ludzi. Tut u wajnu było maleńkaje zdareńnie. Biaz chleba hаładawali ludzi. Niechta z Brančan na poli z jamy dastaŭ čužuju bulbu. Kradziež hena nia była ŭ toj čas kradziežaj, ale heta i siahońnia brančancam prypaminajuć.

Ahułam u Biełastockim kutočku ludzi i ich žyćcio pakazywajucca nam duža cikawymi. Na čaławiečka hladziš ty, a jon niespačeśnieńki. Ale zakrani ty jaho, to jon pabiełarusku jak raźwiadziecca — jość čaho słuchać. Tutaka zaŭważajecca nadta jaskrawy pierachod z mowy biełaruskaj na polskuju i naadwarot taksama. Toj samy čaławiek hawora i pabiełarusku i papolsku, ale ty wuchu swajmu nia wieryš. Bo jak mianiaje jon swaju mowu, to ty, mima woli, na jaho hlanieš, kab upeŭnicca, što heta čaławiek toj samy. Tut ludzi takija, što ŭ chacie jon jeść adnu bulbačku, a ludziam pakazywaje, što jon jeść chleb. Umiejuć ciarpieć tut ludzi i hoład i choład, ale maŭčać i ciarpiać.

B.

Baranić swajo prawa treba.

Juchnawiec (kala Biełastoku) pierad kaladami byŭ u žałobie, pamior ich probaršč.

Heta čysta biełaruskaja parachwija. Jana z polskimi probarščami nia moža dawać sabie rady. Juchnawieckija parachwijanie wyrazna sabie i druhim kažuć: „Wot, kab nam probaršča, što ŭmieje hawaryć pa našamu!" Ale ŭ Biełastoččynie musić nia skora dačakacca nam biełaruskich probarščaŭ, bo, jak my čujem, tam dalej i to ad ludziej paadbirali swaich probarščaŭ. U susiedztwie z nami ŭ Tryčoŭcy raz byŭ biełaruski probaršč. My tudy chadzili hladzieć biełaruskich paradkaŭ u kaściele i nam jany padabalisia, my hena i ciapier pomnim.

Oj, jak biełarusam katalikom treba stojka baranić swajo prawa! Bo-ž i maładyja i staryja ksiandzy na Biełarusi nadta mocna kryŭdziać swaich biełaruskich awiečak. Jany psujuć biełaruskuju naturu i zabiwajuć u ich biełaruski duch. Hetak robicca nia tolki ŭ Juchnoŭcy, ale i šyrej pa Zachodniaj Biełarusi.

J.

Z našaj staronki.

Patrebičy, Świancianskaha paw. Kala nas žywuć pierawažna biełarusy, pa wiery ŭsie kataliki. Apošnimi hadami žyćcio ŭ našaj staroncy wielmi pahoršyłasia—haspadarčy kryzys mocna prycisnuŭ sialan.

Narodnaja biełaruskaja świedamaść siarod našych sialan pašyrajecca, asabliwa siarod moładzi, jakaja čytaje biełaruskija hazety i knižki. Našaja moładź ładzić biełaruskija pradstaŭleńni — 14 XI.1935 h. ŭ w. Dubnikach, pad kiraŭnictwam Edwarda Kareckaha, adyhrana była kamedyja „Ščaśliwy muž". U wioscy Damucioch, Łyntupskaj wołaści, było anahdaj pradstaŭleńnie, na jakim adyhrana pabiełarusku kamedyja „Michałka". Ludzi biełaruskimi pradstaŭleńniami nadta cikawiacca.

Adnym słowam świedamaść narodnaja ŭ nas jość i heta ŭžo ŭsiudy widać. Nam patrebnaja swaja, biełaruskaja arhanizacyja. U polskija arhanizacyi našaja moładź nia maje achwoty iści.

Dyk arhanizujmasia i praświačajmasia.

J. P.

Kulturnaja praca.

Aksiutawa, Brasłaŭskaha paw. Dzień 12 studzienia siol. u našaj wioscy byŭ niazwyčajny — u hety dzień našyja sialanie pačuli sa sceny rodnuju biełaruskuju mowu i pieśniu. U nas niama biełaruskaj arhanizacyi. Jość u nas polskaje „Koła Młodzieży Wiejskiej". Hetaje „koła" zładziła biełaruskaje pradstaŭleńnie. Zacikaŭleńnie i radaść ludziej trudna apisać — na scenie pradstaŭlali kamedyju „Żbiantežany Saŭka", a na zali byŭ ščyry śmiech da śloz. Narodu było šmat — mnohija pryjaždžali z dalokich wiosak na biełaruskaje pradstaŭleńnie. Pradstaŭlali tak-ža i patryjatyčnuju scenu „Pieršyja łastaŭki".

Treba wiedać, što henaje pradstaŭleńnie ładziła moładź, što naležyć da „Koła młodzieży wiejskiej" — aficyjalna polskaj arhanizacyi. Našaja moładź i ŭ čužych arhanizacyjach narodna ŭświedamlajecca i pačynaje pracawać dla dabra biełaruskaj sprawy. Za hetkija pastupki aksiutaŭskaj moładzi sława!

Lawon Žalejka.

Naša pošta

Učaśnik. Dziakujem za wiestku — karystajem.

Raslancu. Atrymali, pieradali staršyni BIHiK. Karystajem.

K. S — č. Drukujem, dziakujem, pišycie ab rabotnickich sprawach čaściej.

Ladki. Karespandencyju atrymali, dziakujem, nadrukujem u nastupnym numary, pišycie čaściej.

Zarecki. Piśmo atrymali, skarystajem; praz hazetu padadziom paradu.

Patrebič. Atrymali, dziakujem, skarystajem, premiju wyšlem, pišycie čaściej.

I. K. z Machałaŭ. Pryhožaje Wašaje piśmo atrymali, biblijatečku sastawim i pawiadomim Was ab košcie pierasyłki.

Prysutny. Ab dziejnaści hurtka atrymali, skarystajem.

J. P. Dziakujem, skarystajem, pišycie čaściej.

Lawon Žalejka. Atrymali, drukujem, pišycie, niezabywajcie nas.

Jotraŭski. Piśmo Wašaje drukujem, pišycie ab žyćci ahułam u Wašaj wakolicy.

UWAHA! UWAHA!

Uniadzielu 26 studnia siol. u *zal* Bieł. Instytutu Haspadarki i Kultury pry Zawalnaj wul. Nr. 1—1 Staršynia Instytutu Ks. W. HADLEŬSKI pračytaje publičnuju lekcyju na temu

„Pačatki historyi Biełarusi".

Paśla lekcyi charawyja śpiewy biełaruskich narodnych i kaladnich pieśniaŭ i deklamacyi. Pačatak roŭna a hadz. 17-aj. Uchod wolny i biasplatny

Urad Wilenskaha Addziełu BIHiK

KATALOH biełaruskich knižak na žadańnie wysyłajecca DARMA.

Adrasawać: Biełaruskaja Kniharnia «PAHONIA» Wilnia, Zawalnaja 1—1.

Dr. Stanisłaŭ Hrynkiewič

Aświeta

6)

(*Ab Narodnym Uniwersytecie i inšych sposabach aświetnaje pracy*).

11. Arhanizacyi moładzi.

Zaležna ad charaktaru arhanizacyi budziem bačyć taki ci inšy sposab i sproby realizawać prablemy aświety. Najčaściej ramy arhanizacyi dawoli šyrokija, tak što nahladajucca ŭ ich imknieńnie pa miery mahčymaści abchapić usie haliny žyćcia. Inšyja adnak majuć na ŭwiecie wyklučna adnu staranu žyćcia, prykładam wyklučna spartyŭnyja arhanizacyi, abo majučyja naŭwiecie tolki krajaznaŭstwa ci daśledywańnie historyi ci jašče niešta inšaje.

U biełaruskich umowach pad Polščaju, jak heta nia dziŭna, dahetul nia majem my swaje arhanizacyi moładzi. Ale! Sapraŭdy niwodnaje arhanizacyi! Na terytoryi biełaruskaj majem zatoje šmat arhanizacyjaŭ moładzi, da jakich naležać dziaŭčaty i chłapcy biełarusy, adnak heta arhanizacyi čužyja. Jany nia ŭmieli zakranuć nutra, dušy swaich siabroŭ. I niama čaho dziwicca, inakš jano było i niemahčyma.

A jakija wialikija i bahatyja mahčymaści pierad pracaju ŭ arhanizacyjach moładzi. Wielmi čaśta wiaduć jany čytalni, kursy hramaty, bibliateki, ahułam akcyju aświetnuju ŭ najšyrejšym sensie hetaha słowa.

Sprawa henaja nastolki balučaja i ważnaja, što jaje treba ŭ nas zaŭsiody trymać na paradku dnia.

Chaj skaz „moładź—našaja budučyna" i padobnyja jamu hučać mo' krychu adnastajna, praŭda ŭ ich ŭsio-ž wialikaja. Razumiejem i wiedajem, što šlach žyćciowy adzinki—heta praciažnaja linija, jakaja moža padymacca ci spuskacca stromka z horki, zaŭsiody adnak trywaje biez pierarywu da samaha kanca, da śmierci čaławieka. Dyk treba ŭzhadowywać charaktar adzinki zmałku. Charaktar uzhadowywajecca ŭ siamji, škole, u sužyćci z rawieśnikami, supracoŭnikami chatnimi, i niachatnimi, a značycca wiaskowymi susiedziami u swajoj hminie, carkwie, kaściele i h. Uzhadawańnie takoje realizujecca na ŭłońni swajej arhahanizacyi Na štodzień dyk my i nia bačym tych wializarnych śledamkaŭ, jakija pakidaje pa sabie arhanizacyja. Tolki nie zabywajma, što kab acanić wyšyniu hary, ci charastwo cudoŭnaje architektury ci nikatorych radoŭ malarstwa — treba mieć perspektywu, treba krychu adstupicca i pahladzieć zdalok. Što moža kazać ab bitwie ŭčaśnik jaje? Jon bačyŭ malusieńkuju tolki z jaje častku i wyabražaje z hetaha ab całaści. Hetak i z pracaju nacyjanalnaju i z pracaju arhanizacyjnaju ŭ mienšym ci zusim maleńkim maštabie. Ci z efektu postupu i zdabyčaŭ biełaruskich, skažam u parfienaŭskaj ci inšaj wołaści, možna asudzić, što zroblena ahułam dziela biełaruskaje sprawy?! Jasna, što nie!...

Dyk arhanizacyja daje šmatlikija karyści. Pakažam tolki na adno. U swajoj arhanizacyi možna padtrymać charaktar, nie dapuścić da demoralizacyi, zahartawać, baranić ad tych razjadajučych dziejańniaŭ, ab jakich čujem my siańnia na našaj wioscy Što čaławiek słaby, wiedajem my dobra. Wielmi časta treba jaho paddziaržać, jon potym addužaje a siańnia woś treba jamu pamahčy, kali jon jašče nadta kwoły.

Arhanizacyja prywučaje canić hramadzkuju publičnuju apiniju, šukajučy pry hetym u joj hłybiejšych, ważniejšych staron. Arhanizacyja ŭzhadowywaje hramadzkaje sumleńnie.

Nia dumaju tu aka pisać ab usich staranach pracy arhanizacyjaŭ moładzi. Chacieŭ-by tolki padčyrknuć z naciskam, što adsutnaść ich u Zachodniaj Biełarusi—heta żywaja i balučaja rana, jakoje pakinuć biazdziejna my nia možam.

* * *

Z pytańniem arhanizacyjaŭ moładzi stulna złučana *fizyčnaje uzhadawańnie narodu.* Siańniašni spartowy „uzdojm" zakranuŭ uwieś świet. Da biełaruskaje wioski dachodzić tolki słaboje recha ab roznych dužańniach, dahonkach i h. d. Henyja konkursy źjaŭlajucca tolki adnoju staranoju sportu i nie ab takim sporcie treba nam rupicca. Sport tady tolki budzie karysny, kali budzie masawym, kali zhurtuje kala siabie wialikija masy ludziej, jak dziejnych učaśnikaŭ. Tolki hetki sport karysny, zdarowy. Jon zakraplaje hramadzkija instynkty ludziej.

Praca nad sportam najbolš patrebnaja i najbujniej raźwiwajecca siarod moładzi. Moładź zrazumieŭšy i naležna acaniŭšy značeńnie sportu padtrymaje jahony razwoj budučy sama ŭžo ŭ śpiełym wieku. Dyk pačynać hetkuju pracu možna tolki z moładździu i šyroka jaje razhortywajučy.

Dasiulešnija sproby biełaruskija ŭ henaj halinie nie pakinuli wialikšych śledamkaŭ. Jość ci była prynamsia na biełaruskaj emihracyi arhanizacyja „Sokała," tolki nažal niejak dahetul nia pryščapiłaś henaja pryhožaja ideja na wioscy. Byli sproby naładzić pracu ŭ formie skaŭtingu („hajsaki" pawodle prapazycyi hram. Kazłoŭskaha). Jaki los henych sprobaŭ, nia wiedaju.

Sučasny kryzys nia tolki ekanamičny, a šmat za jaho ważniejšy — kryzys kulturny paklikaje na paradak dnia formy žyćcia masawaha, byccam tolki ŭ masie možna znajści adkaz i apraŭdańnie ŭsiaho, ab čym čaławiek latucić i da čaho imkniecca. Prykłady swajerodnaje „masawaści" nahladajem i ŭ balšawikoŭ u Rasiei i ŭ fašystych u Italii i ŭ hitleroŭskaj Niamieččynie. I nahladajučy za razwojem pamianionych formaŭ u roznych narodaŭ, chacia i bačym kult adzinak, adnak žyćcio trymajecca tam na arhanizacyjach najšyrejšych, jakija imknucca zachapić u sferu swajho dziejańnia na't małoje dzicia.

Jość u hetym wialikaja nawuka i nam nia tre' zabywacca wučycca z faktaŭ, jakija nam nakidywaje historyja. *Budawać ad nizoŭ jaknajšyrej i pačynać ad moładzi.* Moładź maje cikawańni šmatlikija i ŭniwersalnyja, dyk i arhanizacyi i dziela moładzi chaj buduć hetkimi uniwersalnymi.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič